

Pescarul Amin de Vasile Voiculescu

Incadrarea intr-un(o) curent/perioada/epoca literar(a)

Deși seria povestirilor voiculesciene începe să fie scrisă încă din 1947 (până în 1958, când va fi desăvârșită), prozele sale fantastice nu vor vedea lumina tiparului decât postum, în 1966 când apar 2 volume de Povestiri în îngrijirea lui Vladimir Streinu.

Literatura fantastică avea deja o tradiție, fundamentată de operele marilor clasici - Eminescu, Slavici, Caragiale, Creangă - și continuată de Gala Galaction, Mircea Eliade, Tudor Arghezi, Panait Istrati, Ștefan Banulescu și, mai recent, Mircea Cartarescu.

Amestec de real și fabulos, povestirile lui V. Voiculescu se înscriu în modernism (spre deosebire de lirica lui, predominant traditionalistă), prin caracterul ambiguu, prin inspirația magico-rituală ori inițiativă, prin accentul pus pe latura ocultă a existenței, prin finalul deseori deschis (lăsând loc interpretărilor multiple) și prin opulența imaginarului narativ.

-Titlu. Tema. Elemente de structură și compoziție.-

Dificil de încadrat tipologic, aflându-se între povestire și nuvelă, *Pescarul Amin* (1958) își află originea în același univers acvatic ce inspirase și povestirea *Loștrita* (1947), în mediul fabulos al pescuitului, al legendelor și al miturilor totemice. Lumea acestor povestiri păstrează caracterul arhaic al unei epoci cu datini și ritualuri magice pe care oamenii încă le mai practică în virtutea unor credințe străvechi. Este un fel de refuz al civilizației moderne, capabile să distrugă prin tehnologie și știința vechea lume, o lume mitică despre care vorbea și Sadoveanu în povestirile sale.

Titlul se referă la personajul principal al cărui nume poartă rezonanțe mistice: "numele pescarului semnalează încheierea tetradei inițiatice prin "adeveratul" creștin, inițierea prin cufundare în apă echivalează cu taina botezului, iar balta în care spiritul etern comunică cu Amin nu poate fi decât balta Nazarului - corupere autohtonă a Nazarethului apariției lui Isus." (Roxana Sorescu, *Repere critice la V. Voiculescu, "Înălțele neliniști. Versuri și proză"*, Buc, Ed. Doina, 2001, p. 29)
Tema este dispariția lumii tradițional-arhaice sub efectul avansării excesive a civilizației profanatoare.

Narațiunea este încadrată de un prolog și un epilog, primul stabilind coordonatele spațiale (ne aflăm în Delta, lângă balta Pociovelistea) și temporale (primăvara, în perioada postbelică, pentru că noua stăpânire i-a confiscat bunurile lui Amin, bunuri pe care le mostenise din străbuni, punându-l paznic al gardurilor pentru pești), iar al doilea, voit ambiguu, păstrează urmele mitului. Ca și în *Loștrita*, prologul conține un avertisment prin prezentarea unei revarsări hiperbolice a Dunării peste satele din Delta: "Toti, oameni și lighioi, asteptau cu ochii pe mâinile dezlătuite". Apele aduc "duiumuri de pești, de toate soiurile, de toate marimile", între care, ca un fel de conducător, se remarcă somnul: "clipa prielnică [pentru a se întoarce în Dunare - n.n] o simt, cei dinți, somnii. Ei

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

dau semnalul si pornesc cu urdiile de crapi si celelalte semintii dunarene dupa ei, intr-o migrare fantastica. E de ajuns o noapte, ca balta, pana atunci doldora, sa ramana saraca."

Personajul principal, care este un cunoscator desavarsit al apelor, un fel de stapan, un initiat in tainele adancurilor, imparte vietuitoarele acvatice in benefice si malefice, din prima categorie facand parte morunul ("arhanghelul apelor"), iar in a doua inscriindu-se somnul cel hraparet, peste agresiv ce ataca inclusiv copiii veniti la scaldat (in categoria demonica intra si lostrita din povestirea cu acelasi nume).

Trasaturi specifice. Real si fantastic.

Planul real domina prima parte a povestirii: intr-un sat din Delta, noul sef peste pescari, un brigadier ingamfat, cu gura mare, dar "prost pe toate partile si in toate felurile", se straduieste sa obtina o captura-record de peste cu care sa se laude superiorilor de la Bucuresti, dar acest gand il supara pe Amin, cel mai iscusit dintre pescari, a carui misiune (in ordine mitica) este sa pastreze un echilibru intre lumea oamenilor si cea acvatica.

Cunoscand mersul apelor si al speciilor de peste, Amin stie care este vremea cea mai potrivita pentru pescuit si el conduce echipa spre cele mai bune locuri. Sta la panda zi si noapte pentru a prinde pestele monstru, un somn "naravit la pradaciuni si spaima copiilor la scalda". Nelinistea, incordarea cu care vaneaza vietatea - "nu mai mananca, nu mai doarme" - trimit cu gandul la Aliman, cel bolnav de dorul lostritei.

Cand ii sosesc ajutoare, gandurile lui Amin se schimba. El este jignit de pretentiile megalomane ale brigadierului care dorea sa se faleasca la Bucuresti cu somnul urias si incepe sa se indoiasca de justetea prinderii fapturii acvatice. Treptat, Amin se desprinde de lumea umana, simtind din ce in ce mai puternic apartenenta la universul piscicol din care stramosii sai pretindeau ca se trag. Somnul urias se dovedeste a fi un morun, lucru de mirare, intrucat acesti pesti nu se intalnesc decat rareori pe Dunare, unde vin sa-si depuna icrele: "Amin nu-si mai venea in fire: trecuse pe langa o minune si o lasase in mainile altora. si-l durea ca o mare pierdere." Transferul catre planul fabulos se realizeaza aproape insesizabil, secventele realiste trecand in onirism si transa hipnotica. Toate evenimentele sunt provocate de dorinta unui inginer piscicol "trimis sa cerceteze cazul si sa ia masuri pe loc" de a dinamita locul pentru a face economie de materiale si a obtine o captura cat mai mare de peste.

-Caracterizarea personajului principal-

De la bun inceput, imaginea lui Amin sugereaza stransa legatura dintre el si lumea acvatica: pescar aratos, el stie ca "apele isi muta umbletele de la fund. Acolo se petrece intai schimbarea. Dedesubt stau puterile." (intelege ca adancul apelor poarta misterul trecutului sau).

El vorbeste cu respect despre fiintele mitice ale apelor, apeland la cuvinte de basm si de legenda: "Stau in balta, gata, stransi ca ostile si asteapta de la imparatul lor, vreun somn intept, sa ne treaca pe sub nas cat stam de vorba si nu ne apucam de treaba". Infatisarea sa trimite la imaginea

omului-amfibie (si la mitul totemului): "Inalt, sui, cu pieptul mare, iesit inainte si umflat pe laturi, un piept larg cuprinzator, cu albia pantecului cand supta, cand imbortosata cu aer, cu brate lungi si palme late ca niste lopecioare, cu coapse si picioare asijderi desirate, el se scurteaza si se lungeste in apa, zvacnind ca broasca din arcurile incheieturilor de la toate madularele. Pielea pe el lunecoasa, nu are fir de par, mostenire din mosi-stramosi a neamului Aminilor, care se zice ca s-ar fi tragand din pesti. Cand iese din garla el nu ramane leoarca: se zvanta intr-o clipa. Tabacit de vant si soare, e incrustat ca de niste solzisori (...)" Originea mitica ii este confirmata de statutul de stapan al singuratatilor, al apelor, de pescar iscusit, harnic, intelept, de felul in care comunica empatic ori prin vis cu lumea apelor. Confruntarea cu pestele demonic, somnul urias, declanseaza in el instincte stravechi: "privegheaza nedormit", "Amin simte cand pestele e afara din cale de linistit, nu se invarteste in fata undelor", "Asta il nelinistea si mai rau pe paznic. Ce face acolo pe fund diavolul? Ce unelteste?", "casca ochii mari prin adancuri sa-i zareasca naluca", "pana la urma, il pali un fel de nebunie. si-a varat chiar el un picior si l-a tinut mult timp asa, balabanindu-l, momeala".

Nici sosirea nevestei cu merinde si voie buna nu reuseste sa-l trezeasca din transa hipnotica ce pusese stapanire pe el. Descoperirea ca in locul somnului era, de fapt, un morun si hotararea trimisului special de a dinamita locul pentru a rezolva dintr-o data problema, schimba cursul intamplarilor. Din acest moment pasim pe taramul fabulosului, anuntat de sugestia totemului si de glasul "strein" cu care Amin vorbeste inginerului: "Lui Amin schimbarea din somn in morun ii atarna din ce in ce mai greu pe suflet, ca o nenorocire. Dar nu spuse nimic. Nici el nu stia de ce. Poate dintr-o amintire uitata? [s.n.] In legatura cu ce-i povestise bunica-su? Nu cata sa se dumireasca"; "incepu sa-l apese o grija necunoscuta, sa-l garboveasca povara unei spaimantatoare raspunderi." Visul initiatic in care cade (o calatorie regresiva in timp, sugerata de un vechi basm in care eroul, dat de trei ori peste cap, se prefaca in gand) ii dezvaluie sorgintea acvatice: morunul urias care "se hraneste cu luceferi" este "ras-stramosul sau, legendarul de care i se povestise". Misiunea neamului Aminilor este sa protejeze apele si sa nu se atinga de moruni. Constientizand acest fapt ("cerul lui, cel din adanc, se deschisese"), Amin distruge toate capcanele puse de pescari si se scufunda, impreuna cu morunul fantastic "intr-o uriasa apoteoza catre nepieritoarea legenda cosmica de unde a purces dintotdeauna omul". Finalul deschis sugereaza implinirea unui destin prin intoarcerea la origini.

-Stil. Limbaj.-

Descrierile fastuoase ale lumii acvatice abunda in regionalisme, dar mai ales in termeni din lexicul pescaresc, grupati in enumeratii, antiteze si hiperbole: "Fluviul era un imens sir de damburi rostogolitoare din coastele carora se naruiau afara din matca puhoaii nebune, ce impingeau, inghesuiau in bardanele baltilor, in campia oabla, in toate raurile si garlele diuimurile de ape furioase ce nu-l mai incapeau. si, cu ele odata, diuimuri de pesti, de toate soiurile, de toate marimile, de la somnii si crapii cat viteii, la fatisoarele cat ganganiile (...)"

Intoarcerea in timp, in vremurile ancestrale imbina atmosfera onirico-mitica si suspansul prin cascade de hiperbole si metafore: "Inchise ochii si strapunse, acum launtric, unul dupa altul,

Referate

Referate, Comentarii, Eseuri, Caracterizari
<http://referatenoi.ro>

clestarele cerului de ape, deschis sub el, bolta cu bolta. Cum scanteiaza acolo misterioasele zodii de ape, tinandu-se de maini intr-o fantastica hora ce inconjoara universul! Printre ele misuna pestii uriasi din care i se trage neamul, leviatani stramosi ai legendelor (...)" Pe aceeasi linie metaforica, fundul apei reprezinta "paradisul regasit", morunul este "arhanghelul apelor", Amin este condus de "duhul obarsiei vesnice cu care se intelese."

-NUVELA-

Nuvela este specie a genului epic in proza cu un singur fir epic, cu un conflict concentrat, dar cu o actiune mai ampla decat a schitei sau a povestirii, cu personaje nu tocmai numeroase (caracterizate succint) si construita de obicei in jurul unui personaj principal. Ca dimensiuni, nuvela se situeaza intre schita si roman. Spre deosebire de povestire (cu care este confundata adesea), are un caracter obiectiv (naratorul este o voce impersonala care prezinta ceea ce se intampla, dar nu ia parte la actiune si nu-si spune punctul de vedere), evenimentele relatate sunt mai realiste si verosimile, intriga este riguros constraita, iar accentul se pune pe caracterizarea personajelor si nu pe actiune.

Reprezentanti ai nuvelei in literatura universală: Edgar Allan Poe, Adalbert von Chamisso, Guy de Maupassant, Anton P. Cehov, Nikolai V. Gogol, Thomas Mann, Ernest Hemingway, iar in literatura romana:

Costache Negruzzi, Mihai Eminescu, Ion Luca Caragiale, Ioan, Slavici, Liviu Rebreanu, Mircea Eliade, Marin Preda, stefan Banulescu, Mircea Cartarescu s.a.

In functie de tema nuvelei, putem vorbi de nuvele istorice (Alexandru Lapusneanul de C. Negruzzi, Doamna Chiajna de Al. Odobescu), psihologice (In vreme de razboi de I.L.Caragiale, Moara cu noroc de I. Slavici), fantastice (La hanul lui Manjoala de I. L. Caragiale, La tiganci de M. Eliade), filozofice (Sarmanul Dionis de M. Eminescu) etc, iar in functie de curentul literar, de nuvele clasice, romantice (Sarmanul Dionis, Alexandru Lapusneanul), realiste (Moara cu noroc de I. Slavici, Calul de Marin Preda), naturaliste (Pacat, O faclie de Pasti, in vreme de razboi de I.L.Caragiale), moderniste (La tiganci de M. Eliade, Mistretii erau blanzi de stefan Banulescu) etc.